

RIKSDAGENS SVAR 1/2005 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om dödförklaring och om ändring av 6 § lagen om beräkning av laga tid

Ärende

Regeringen har till 2004 års riksmöte överlämnat sin proposition med förslag till lagar om dödförklaring och om ändring av 6 § lagen om beräkning av laga tid (RP 82/2004 rd).

Beredning i utskott

Förvaltningsutskottet har i ärendet lämnat sitt betänkande (FvUB 1/2005 rd).

Beslut

Nu församlade riksmöte har antagit följande lagar:

Lag

om dödförklaring

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens tillämpningsområde

En person som har försvunnit kan förklaras död genom beslut av en domstol eller magistrat i den ordning som föreskrivs i denna lag.

2 §

Verkningarna av dödförklaring

Den som har dödförklarats anses ha avlidit på den i beslutet fastställda dödsdagen, om inte något annat visas.

Om en tidsfrist enligt lag räknas från en persons död, skall tidsfristen dock efter att personen har dödförklarats räknas från den dag då beslutet gavs.

2 kap.

Dödförklaring genom beslut av domstol

3 §

Dödförklaring utan väntetid

Om en försvunnen person vid försvinnandet varit med i en olycka som orsakat omedelbar livsfara eller befunnit sig i någon annan motsvarande situation och det inte finns skäl att anta att han eller hon har räddats, kan ansökan om död-

förklaring av personen göras omedelbart efter försvinnandet.

4 §

Dödförklaring efter väntetid

Dödförklaring av en försvunnen person kan i andra än i 3 § avsedda fall sökas efter en väntetid. Väntetiden räknas från den tidpunkt vid vilken den försvunna personen veterligen senast var vid liv.

Om den försvunna personen vid försvinnandet befann sig i förhållanden förknippade med livsfara eller om det med beaktande av förhållandena vid försvinnandet och andra omständigheter annars är ytterst sannolikt att personen är död, är väntetiden ett år.

I andra än i 2 mom. avsedda fall är väntetiden fem år.

5 §

Hur ett ärende inleds

Ett ärende som gäller dödförklaring inleds genom en ansökan hos tingsrätten.

6 §

Behörig domstol

Ett ärende som gäller dödförklaring behandlas av den domstol inom vars domkrets den försvunna personens sista hemkommun eller folkbeföringskommun är belägen.

Om det ansöks om dödförklaring av flera personer som försvunnit samtidigt, kan ärendet behandlas av en domstol som enligt 1 mom. är behörig för någon av de försvunnas del.

Om ingen domstol i Finland enligt 1 eller 2 mom. är behörig att behandla ärendet, skall det behandlas av den domstol inom vars domkrets sökanden har sin hemkommun eller, om sökanden inte har hemkommun i Finland, av Helsingfors tingsrätt.

7 §

Vem som får ansöka om dödförklaring

Ansökan om dödförklaring får göras av den försvunna personens make eller maka, arvinge eller någon annan närstående eller av den vars rättigheter kan vara beroende av dödförklaringen. Var och en av dessa personer har också rätt att fullfölja en ansökan som gjorts av någon annan.

8 §

Hörande

Den försvunna personens make eller maka och arvingar skall ges tillfälle att bli hörda med anledning av ansökan. Har en intressebevakare förordnats för den försvunna personen, skall också denne ges tillfälle att bli hörd.

Tillfälle att bli hörd behöver inte ges, om delgivningen skulle komma att ske genom domstols kungörelse enligt 11 kap. 9 § i rättegångsbalken.

Tingsrätten kan vid behov höra polisen eller någon annan myndighet med anledning av ansökan.

9 §

Kallelse och delgivning av den

Om det har utretts att det finns förutsättningar för att förklara en försvunnen person död, skall domstolen i de fall som avses i 4 § kalla personen att anmäla sig hos domstolen senast på en i kallelsen bestämd dag. I kallelsen skall det nämnas att den försvunna personen kan dödförklaras om han eller hon inte anmäler sig. Domstolen skall samtidigt kalla alla som kan lämna uppgifter om huruvida den försvunna personen lever eller är död att inom samma tid lämna dessa uppgifter till domstolen.

Kallelsen delges genom kungörelse på det sätt som föreskrivs i 11 kap. 10 § i rättegångsbalken. Domstolen skall publicera en kungörelse om kallelsen i den officiella tidningen senast tre månader före den bestämda dagen.

10 §

Domstolens beslut om dödförklaring

Den försvunna personen skall efter den bestämda dag som avses i 9 § dödförklaras genom beslut av domstolen, om domstolen inte har fått uppgifter om att personen lever eller är död och om det annars finns förutsättningar för dödförklaring.

11 §

Fastställande av dödsdag

När domstolen dödförklarar en person som är försvunnen, skall den fastställa en dag då personen anses ha avlidit.

Som dödsdag skall fastställas den dag då det är mest sannolikt att den försvunna personen har avlidit. Om en sådan dag inte kan slås fast, skall den dag då personen sannolikt senast har avlidit fastställas som dödsdag. Den sista dag som kan fastställas som dödsdag är dock den dag då det gått fem år sedan den försvunna personen veterligen senast var vid liv.

3 kap.

Dödförklaring genom beslut av magistrat

12 §

Förutsättningar

En person kan dödförklaras genom beslut av magistraten när det gått

1) hundra år från utgången av det kalenderår under vilket personen föddes, och

2) fem år från utgången av det kalenderår under vilket personen veterligen senast var vid liv.

13 §

Magistratens skyldighet att ta upp ärenden

Magistraten skall årligen på eget initiativ utreda om uppgifterna i befolkningsdatasystemet

anger att sådana personer är vid liv som enligt 12 § kan dödförklaras.

14 §

Behörig magistrat

Ett ärende som gäller dödförklaring behandlas av den magistrat inom vars verksamhetsområde personens sista hemkommun eller folkbokföringskommun är belägen.

Om ingen magistrat i Finland enligt 1 mom. är behörig att behandla ärendet, skall det behandlas av magistraten i Helsingfors.

15 §

Utredningsskyldighet

Om den förutsättning för dödförklaring som anges i 12 § 1 punkten föreligger, skall magistraten inhämta den utredning som skäligen kan fås och som visar om personen varit vid liv under de fem senaste kalenderåren.

16 §

Kallelse och delgivning av den

Om det har utretts att det finns förutsättningar för att förklara en person död, skall magistraten kalla personen att anmäla sig hos magistraten senast på en i kallelsen bestämd dag. I kallelsen skall det nämnas att den i kallelsen avsedda personen kan dödförklaras om han eller hon inte anmäler sig. Magistraten skall samtidigt kalla alla som kan lämna uppgifter om huruvida personen lever eller är död att inom samma tid lämna dessa uppgifter till magistraten.

Om en giltig adress antecknats för personen i fråga i befolkningsdatasystemet, skall kallelsen skickas under denna adress. Framgår det av befolkningsdatasystemet eller av andra befolkningsböcker att personen i Finland har en make eller maka eller i 2 kap. 1 eller 2 § i ärvdabalken (40/1965) avsedda släktingar, skall kallelsen delges maken eller maken och minst en av släktingarna. Om en intressebevakare har förordnats

för personen i fråga, skall kallelsen också delges denne.

Om personen i fråga inte har en i 2 mom. avsedd adress, make eller maka, släkting eller intressebevakare, skall kallelsen delges genom offentlig delgivning i den ordning som föreskrivs i 62 § i förvaltningslagen (434/2003). Magistraten skall publicera en kungörelse om kallelsen i någon månads första nummer av den officiella tidningen senast tre månader före den bestämda dagen.

17 §

Magistratens beslut om dödförklaring

Personen i fråga skall efter den bestämda dag som avses i 16 § dödförklaras genom beslut av magistraten, om magistraten inte har fått uppgifter om att personen lever eller är död och om det annars finns förutsättningar för dödförklaring.

18 §

Fastställande av dödsdag

När magistraten dödförklarar en person, skall den fastställa en dag då personen anses ha avlidit.

Som dödsdag skall fastställas den 1 januari det år som börjar efter det att det gått hundra år sedan personen föddes och fem år sedan personen veterligen senast var vid liv. Om det med stöd av de omständigheter som framkommit går att fastställa vilken dag personen sannolikt avled, skall denna dag dock fastställas som dödsdag.

19 §

Delgivning av magistratens beslut

Framgår det av befolkningsdatasystemet eller av andra befolkningsböcker att den dödförklarade personen i Finland har en make eller maka eller i 2 kap. 1 eller 2 § i ärvdabalken avsedda släktingar, skall magistratens beslut delges maken eller maken och minst en av släktingarna. Om en intressebevakare har förordnats för den

dödförklarade personen, skall beslutet också delges denne.

4 kap.

Återbäring av egendom

20 §

Skyldighet att återbära egendom

Om den dödförklarade är vid liv, har denne rätt att få tillbaka sin egendom av den som tagit egendomen i sin besittning till följd av dödförklaringen. Detta förutsätter dock att den dödförklarade framställer ett krav på återbäring inom tre år efter det att han eller hon fick kännedom om dödförklaringen.

Om den dödförklarade visas ha avlidit vid någon annan tidpunkt än på den i beslutet fastställda dödsdagen och om därför någon annan än den som till följd av dödförklaringen tagit den dödförklarade personens egendom i sin besittning har rätt till egendomen, skall innehavaren återbära egendomen till den som har rätt till den. Detta förutsätter dock att den som har rätt till egendomen framställer ett krav på återbäring inom tre år efter det att han eller hon fick kännedom om sin rätt till egendomen.

Har egendomen överlåtits till tredje man, står överlåtelsen fast om innehavaren när denne fick egendomen i sin besittning inte visste eller borde ha vetat att överlåtaren inte var egendomens rätta ägare. Detsamma gäller vid överlåtelse av panträtt och nyttjanderätt.

21 §

Annan prestationsskyldighet

Om den egendom som skall återbäras inte finns kvar eller av någon annan orsak inte kan återbäras, skall dess värde ersättas.

Har värdet av den egendom som skall återbäras minskat väsentligt till följd av slitage eller skada, skall den återbäringsskyldige ersätta värdeminskningen. Har egendomens värde minskat av någon annan orsak, skall den återbäringsskyl-

dige betala en skälig ersättning för värdeminskningen, om det anses finnas särskilda skäl till detta.

Om den egendom som skall återbäras utgörs av pengar, skall den återbäringsskyldige betala ränta enligt 3 § 2 mom. i räntelagen (633/1982) på återbäringsbeloppet från den tidpunkt vid vilken den återbäringsskyldige fick egendomen i sin besittning. Den avkastning som erhållits av annan egendom skall återbäras eller dess värde ersättas. Den återbäringsskyldige skall också betala skälig ersättning för den nytta som erhållits av egendomen, om inte sådan ersättning kan anses ingå i den ersättning som betalas för värdeminskningen. Ränta skall dock betalas, avkastningen återbäras eller dess värde ersättas eller nytta ersättas tidigast från den tidpunkt vid vilken den återbäringsskyldige fick kännedom om att han eller hon inte har rätt till egendomen.

Om den egendom som skall återbäras utgörs av pengar eller om egendomens värde skall ersättas, skall den återbäringsskyldige betala ränta enligt 4 § 1 mom. i räntelagen från den tidpunkt vid vilken kravet på återbäring framställdes.

Om prestationsskyldighet enligt 1—4 mom. skall anses vara oskälig med beaktande av omständigheterna, kan den jämkas.

22 §

Kostnader som lagts ner på egendomen

Den återbäringsskyldige har rätt till ersättning för de nödvändiga kostnader denne lagt ner på den egendom som skall återbäras samt för sådana kostnader som varit till nytta och som uppstått innan den återbäringsskyldige fick kännedom om att han eller hon inte har rätt till egendomen.

5 kap.

Bestämmelser som hör till området för den internationella privaträtten

23 §

Finska myndigheters internationella behörighet

En finsk domstol eller magistrat får pröva ett ärende som gäller dödförklaring, om den person vars dödförklaring saken gäller är finsk medborgare eller om dennes sista kända boningsort eller hemvist är i Finland.

En finsk domstol får pröva ett ärende som gäller dödförklaring också om sökandens viktiga intressen talar för att ärendet skall avgöras i Finland. Dessutom krävs det att sökanden inte kan föra ärendet till prövning i den stat där den person som dödförklaringen gäller är medborgare eller i den stat där denne veterligen sist var bosatt eller hade hemvist, eller att inledandet av ärendet i en främmande stat skulle orsaka sökanden oskäliga svårigheter.

24 §

Tillämplig lag

I ett ärende som gäller dödförklaring skall finsk lag tillämpas.

25 §

Erkännande av beslut som meddelats i en främmande stat

Ett beslut om dödförklaring som har meddelats i en främmande stat skall utan särskild stadfästelse anses vara giltigt i Finland, om beslutet har meddelats av en myndighet i den stat där personen i fråga var medborgare vid den tidpunkt då beslutet meddelades eller där denne hade sin sista kända boningsort eller hemvist.

26 §

Grunderna för att lämna beslut utan erkännande

Ett beslut som avses i 25 § erkänns dock inte i Finland, om

1) ett erkännande uppenbart skulle strida mot grunderna för den finska rättsordningen,

2) beslutet står i strid med ett beslut som meddelats i Finland om dödförklaring av personen i fråga, eller om

3) beslutet står i strid med ett tidigare beslut som meddelats i någon annan stat om dödförklaring av samma person och det tidigare beslutet erkänns i Finland.

6 kap.

Särskilda bestämmelser

27 §

Kostnader

Den på vars ansökan en försvunnen person har förklarats död genom beslut av en domstol har rätt att få ersättning ur den dödförklarades kvarlåtenskap för de kostnader som dödförklaringen orsakat.

28 §

Magistratens rätt att få upplysningar

Statliga och kommunala myndigheter samt andra offentligrättsliga samfund, Folkpensionsanstalten, Pensionsskyddscentralen och pensionsanstalter samt offentliga och privata producenter av social-, hälsovårds- och sjukvårds-

tjänster är utan hinder av sekretessbestämmelserna skyldiga att på begäran avgiftsfritt lämna magistraten de upplysningar som den behöver vid skötseln av den uppgift som nämns i 3 kap. för att reda ut om en person lever eller är död.

29 §

Behörig myndighet i landskapet Åland

I landskapet Åland sköter länsstyrelsen de uppgifter som enligt denna lag ankommer på magistraten.

30 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om de meddelanden som skall lämnas om beslut om dödförklaring utfärdas genom förordning av statsrådet.

31 §

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen av den 23 april 1901 om dödförklaring (15/1901) jämte ändringar.

Om en sådan förteckning som befolkningsregisterförare enligt 4 a § 2 mom. i den upphävda lagen skall sända till allmänna åklagaren har kommit fram innan denna lag träder i kraft, skall de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet tillämpas på behandlingen av ärenden som gäller dödförklaring av i förteckningen nämnda personer.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om beräkning av laga tid

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 25 april 1930 om beräkning av laga tid (150/1930) 6 §, sådan den lyder i lag 662/1978, som följer:

6 §

Missnöjesanmälan, inlämnande av ändringsansökan, bemötande därav, tjänsteansökan och andra åtgärder som skall vidtas inom en bestämd tid vid domstol eller någon annan myndighet eller vid en officiell förrättning, skall ske senast den sista dagen av den bestämda tiden. Skall åtgärden vidtas i ett ämbetsverk, skall det ske före utgången av verkets öppettid, och skall åt-

gården vidtas vid en domstols sammanträde eller någon annan förrättning, skall det ske före sammanträdet eller förrättningens slut.

Om ett ärende som är anhängigt vid domstol tas upp till behandling ett angivet klockslag på den utsatta dagen, skall den åtgärd som hänförs till behandlingen av ärendet dock vidtas då.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 11 februari 2005
